

УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Розглянуто розвиток професійної ідентичності правоохоронців на етапі фахової підготовки. Висвітлена низка чинників суб'єктивного характеру та психолого-педагогічні умови, що ґрунтуються на розумінні структури, функцій, механізмів і закономірностей розвитку ідентичності особистості. Розглянуті чинники, що пов'язані із специфікою навчанням у ВНЗ зі специфічними умовами навчання, які мають особливе значення у процесі розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців.

Ключові слова: професійна ідентичність, правоохоронці, професійне самовизначення, діяльність, формування та розвиток професійної ідентичності.

Рассмотрено развитие профессиональной идентичности личности в процессе профессиональной подготовки. Освещен ряд факторов субъективного характера а также психолого – педагогические условия, основанные на понимании структуры, функций, механизмов и закономерностей развития идентичности личности. Рассмотрены факторы, связанные со спецификой обучением в вузах со специфическими условиями обучения, которые имеют особое значение в процессе развития профессиональной идентичности будущих правоохранителей.

Ключевые слова: профессиональная идентичность, правоохранители, профессиональное самоопределение, деятельность, формирование и развитие профессиональной идентичности.

Постановка проблеми. Сучасні зміни у соціальному середовищі потребують підвищення вимог до сучасного спеціаліста, де професійна ідентичність особистості виступає однією з головних передумов адаптації на етапі професійного становлення. Сформована фахова ідентичність є вагомим чинником з попередження професійних криз, пов'язаних зі специфікою змін у суспільстві (соціальні, політичні та економічні).

Проблема професійної ідентичності на сьогодні стає однією з центральних у дослідженні становлення особистості та її соціальної ефективності, успішності, професійної та життєвої самореалізації. Її наукове розв'язання відображає прагнення людини бути активним творцем власного життя, самовизначатися у світі основі усвідомлення себе та власного потенціалу.

Становлення професійної ідентичності майбутніх правоохоронців у процесі їх фахової підготовки є важливим завданням ВНЗ, оскільки потреба суспільства у послугах компетентних, висококваліфікованих представників цієї галузі щороку зростає. Відповідно, зростає можливість реалізації у професії, досягнення якої є запорукою успішного функціонування особистості в життєвому просторі. Професійна ідентичність є регулятором, виконуючим стабілізуючу та перетворюючу

функцію, співвідношення яких забезпечує професійне самовизначення та розвиток професіонала.

Актуальність даної проблеми зумовлена і тим, що в умовах затяжної економічної, політичної кризи та активних соціальних змін, що призвели до певного послаблення соціально-психологічних механізмів регуляції суспільства, для стабілізації обстановки в державі вкрай необхідні надійні, якісно підготовлені та вмотивовані працівники правоохоронної сфери. Зазначене вказує на потребу в ґрунтовному дослідженні особливостей професійного становлення правоохоронців на етапі фахової підготовки з метою розробки психологічних методів підготовки майбутніх правоохоронців до виконання ними своїх професійних обов'язків вже в якості працівників правоохоронних органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Дослідженню особливостям професійної ідентичності присвятили свої роботи М. Абдулаєва, І. Вороцка, З. Ермакова, Є. Ермолаєва, Д. Завалішина, Н. Іванова, Д. Колесов, Н. Пряжніков, Ю. Поварьонков, Н. Регуш, Л. Шнейдер та інш.

Дослідженнями аспектів розвитку та змінами особистості майбутніх правоохоронців у вітчизняній юридичній психології займались В. Андросюк,

Л. Балабанова, О. Бандурка, В. Барко, І. Воробйова, О. Євдокімова, І. Жданова, Л. Захаренко, О. Землянська, В. Лефтеров, С. Ларіонов, П.Макаренко, Я. Мацегора, В. Медведєв, Н. Мілорадова, Л. Мороз, О. Столяренко, Г. Попова, О. Тімченко, О.Цільмак, С. Яковенко та інші. Науковцями розкрито особливості критеріїв професійного психологічного відбору на навчання у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, самоактуалізації на різних етапах професійного становлення, мотиваційні основи професійного розвитку правоохоронців.

Мета статті розглянути і проаналізувати чинники та умови розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців, які навчаються у вищому навчальному закладі зі специфічними умовами навчання.

Виклад основного матеріалу
Професійна ідентичність є тією предметною частиною досліджень, яка перебуває на стадії становлення. Тому - що соціально-психологічні реалії потребують нової генерації фахівців: свідомих, здатних до вольового й адекватного реагування на впливи зовнішнього середовища, особистостей, які усвідомлюють свою соціальну роль і відповідальність за міжособистісні взаємини у колективі [1].

Дослідження А. Андрєєвої, Л. Божович, Л. Виготського, Є. Головахи, І. Дубровіної, Д. Ельконіна, Ж. Піаже, Д. Фельдштейна та інших доводять, що саме рання юність є періодом самовизначення, розвитку механізмів самоусвідомлення та становлення ідентичності. Найважливішим новоутворенням раннього юнацького віку є готовність до життєвого самовизначення. Його передумовою стає розвиток пізнавальної, емоційно-вольової, ціннісної сфер особистості, а також становлення адекватної позитивної ідентичності

Як зазначає К. Чарнецькі [13], професійний розвиток особистості є: 1) однією з категорій розвитку особистості, і може простежуватися протягом усього життя; 2) процесом професійних змін у поведінці та діях особистості; 3) визначальним показником місця людини у поділі професій і людської діяльності; 4) процесом об'єктивних змін, який можна спостерігати, досліджувати, описувати й аналізувати.

У психологічній площині професійне становлення особистості правоохоронця розглянуто у роботах В. Андросюка, О. Бандурки, В. Барка, С. Бочарової, О. Землянської, Л. Казміренко, В. Лефтерова, В. Медведєва, Л. Мороз, О. Цільмак, С. Яковенко та ін. Основні тенденції становлення професійної самосвідомості, настановлень, життєвих домагань, «Я-концепції» майбутніх фахівців-правоохоронців вивчено у роботах П. Макаренка, Т. Малкової, Я. Мацегори, С. Ковальчичиної, Н. Мовмиги, Е. Шеховцової та ін. Питання професійної ідентифікації в правоохоронній сфері аналізуються у роботах В. Лапшиної та В. Болотової, Н. Бобро. Але проблеми розвитку професійної ідентичності правоохоронців на етапі фахового навчання, чинників, що його обумовлюють, досі не розв'язано в повному обсязі.

Основу психосоціального розвитку правоохоронця складає розвиток його особистості, що перебуває у тісному взаємозв'язку з його професійним зростанням. Під професійним розвитком розуміється процес, що відбувається в онтогенезі людини, соціалізації, спрямований на засвоєння нею різних аспектів світу праці, зокрема професійних ролей, професійної мотивації, професійних знань і навичок. Професійний розвиток правоохоронця передбачає включення його в систему суспільних і професійних відносин та самостійне відтворення цих відносин, що обумовлює поступову професіоналізацію. Цей процес здійснюється під впливом як цілеспрямованих зусиль, так і в результаті безпосереднього впливу соціо професійного середовища та при активному вибірковому ставленні індивіда до норм, цінностей середовища, а також його взаємодії з оточенням [8].

В основі професійного становлення курсанта – майбутнього правоохоронця – лежать процеси ідентифікації. Питання в тому, з чим і з ким ідентифікує себе молода особа, що обирає професію правоохоронця, і які життєві задачі він/вона планує вирішити через професійну діяльність? Вікова незрілість, ідеалістичні уявлення щодо майбутньої професії (або повна їх відсутність), іноді примусове обрання цієї професії (за бажанням батьків чи родичів) несприятливо відображається на

результатах професійного становлення майбутнього фахівця [2].

Важливою умовою ефективного виконання поставлених перед правоохоронцями завдань є не тільки наявність відповідних професійних знань та умінь, а й самостійна творча реалізація. Це стає можливим лише тоді, коли особистість ідентифікує себе зі своєю професією. Уже вибір місця професійного навчання виступає першим етапом професійної ідентифікації, якщо він, звісно, не здійснюється під впливом оточення, не ситуативний, а є результатом свідомого вибору.

Як зазначають О. Бандурка, С. Бочарова, О. Землянська, правоохоронна діяльність – це один з фундаментальних видів діяльності в державі, представники якої захищають права та свободи громадян України. І варто розуміти, що склад працівників правоохоронних органів поповнюється кандидатами з усіх соціальних груп суспільства, які мають власні уявлення та ціннісні орієнтації стосовно обраної професії. Тому необхідно у період фахового навчання акцентувати увагу курсантів на поєднанні особистих інтересів з державними [3]. Це вимагає ґрунтовного підходу до аналізу чинників та умов розвитку професійної ідентичності правоохоронців якраз у період фахової підготовки.

Аналізуючи чинники професійної ідентифікації правоохоронців на етапі фахової підготовки, найбільш важливим вважаємо розгляд ідентифікаційних процесів: це формування професійних намірів, професійного самовизначення, професійного навчання, процесу входження в професію при виконанні посадових обов'язків. Успішне перетворення особистості (працівника) на професіонала буде залежати від того, наскільки успішно проходили ідентифікаційні процеси на певних етапах. Найважливіший період професійної ідентифікації припадає на період навчання за фахом. Саме в цей час здійснюється формування образу професійної діяльності, розвиваються уявлення про фахову культуру та засвоюються необхідні цінності та норми.

Розглянемо детальніше різні наукові підходи до виокремлення умов та чинників, що впливають на процес формування й розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців.

І. Дружиніна, засвідчує, що професійна ідентичність має різні джерела формування. Одним з них є професійна освіта, зміст якої забезпечує певний ступінь ідентичності випускника з образом професіонала. Саме тому освітня система поряд із передачею знань і умінь (інформуванням) повинна забезпечувати умови для навчання і виховання справді талановитої, всебічно розвиненої особистості, орієнтованої на ефективну професійну діяльність, споріднену із власними суб'єктивними структурами [5].

У своїх дослідженнях О. Кудерміна зазначає, що професійна ідентичність є регулятором професіогенезу працівника правоохоронних органів, що виконує стабілізаційну та перетворювальну функції. Стабілізаційна функція професійної ідентичності правоохоронця реалізується в процесі забезпечення належного рівня його професійного центризму та сталої професійно-ментальної позиції. Перетворювальна функція забезпечує можливість для професійного саморозвитку правоохоронця і переструктурування, в разі необхідності у відповідь на зміни в соціальному середовищі, таких характеристик суб'єкта, як професійна тотожність, цілісність та визначеність

Розвиток професійної ідентичності у майбутнього правоохоронця – це шлях ототожнення власних індивідуальних рис з індивідуальними якостями досвідченого фахівця (викладача, куратора, курсового офіцера, поліцейського), які викликають у курсантів інтерес, захоплення, стають для нього близькими, зрозумілими і бажаними для майбутньої професійної діяльності.

Як зазначає Ю. Поваренков формування професійної ідентичності співвідноситься з розвитком відповідної системи професійної активності, включаючи її професійну складову (цілі, програми, контроль, регуляція) і структурні компоненти (мотиви, здібності, досвід) [10].

На основі усвідомлення курсантом ВНЗ, зі специфічними умовами навчання, індивідуальних особливостей особистості у нього формується позитивне ставлення до своєї діяльності, завдяки осягненню образу майбутньої професійної діяльності у майбутніх фахівців актуалізується усвідомлення особистісного досвіду, вимальовуються власні цілі, здійснюється вибір стратегій професійного саморозвитку.

Особливу роль у взаємодії особистості і діяльності у цьому віці відіграє ідентифікація, у процесі якої розвивається важлива для майбутнього правоохоронця якість діяльності – професійна ідентичність, що дозволить йому увійти у професійну діяльність з оптимальними вміннями до самовдосконалення, сприятиме оптимальній професійній адаптації. Саме ця якість майбутнього правоохоронця повинна формуватися ще під час навчання у вищому навчальному закладі, стверджує А. Лукіяничук [7].

Н. Бобро зазначає, що саме на етапі професійного навчання у майбутніх правоохоронців формуються певні якості та професійні навички, засвоюються необхідні знання. Відбувається корекція уявлень про майбутню службу, інтеріоризація культури професійного середовища, розширення власного соціального досвіду за рахунок налагодження перших професійних в'язків, які в майбутньому сприятимуть підвищенню ефективності трудової діяльності. Процес навчання підтримує адекватні ідентифікаційні процеси або корегує недоліки професійного вибору, які можуть привести до втрати інтересу щодо майбутньої спеціальності та розчаруванню в ній. Структура особистості молодих правоохоронців зазнає в цей період значних змін, формуються професійні потреби та інтереси, відбуваються зміни в мотиваційній структурі, системі цінностей. Якщо під час навчання мають місце збої в ідентифікаційних процесах, це значною мірою ускладнює процес входження в професію безпосередньо на робочому місці. Випускник може змінити вид професійної діяльності навіть відразу ж після закінчення навчального закладу/

Певну роль у становленні професійної ідентичності курсантів відіграють окремі ідеальні образи вибраної професії, усвідомлення своєї належності до професії, очікування індивіда та можливості соціальних перспектив, які дає дана професія. Як зазначає І. Дружиніна, на стадії навчання важливим є визнання індивіда майбутнім професіоналом, або, принаймні, фокусування уваги на тих його якостях, що забезпечать ефективне виконання професійних завдань [6].

Особливе значення для оволодіння професією правоохоронця мають особливості мотивів її вибору. Виявлення

професійних мотивів, врахування їх динаміки у процесі оволодіння професією, цілеспрямоване формування в ході навчально-виховної роботи дозволяє: відбирати до правоохоронної сфери кандидатів зі стійкою професійною мотивацією та зменшити тим самим матеріальні витрати на їх підготовку, а також, що не менш важливо, зменшити, якщо не виключити зовсім, пов'язані з цим моральні витрати; підвищити ефективність професійної підготовки та навчання, що є особливо важливим у зв'язку з постійним збільшенням обсягу необхідних знань і для скорішого включення у професійну діяльність; забезпечити якнайшвидше становлення спеціаліста, керівника, організатора; значною мірою забезпечити самостійне засвоєння людиною знань як впродовж навчання у вищому навчальному закладі, так і після його закінчення.

Аналізуючи педагогічні умови формування основ ідентичності правоохоронців Г. Бісєрова, підкреслює, що одним з головних моментів у мотиваційній сфері для розвитку та формування професійної ідентичності майбутнього правоохоронця є ціннісно-смісловне наповнення майбутньої професії, до якого можна віднести: прийняття норм і цінностей майбутньої професії, спрямованих на благо інших людей, бажання залишатися в професії; мотивація на високі досягнення в навчальній діяльності; формування професійно значимих якостей; профілактика професійних деформацій, деструкцій та криз; особиста відповідальність за вчинки та їх наслідки в житті та навчанні (внутрішній локус контроль); розвиток себе відповідно до професійних вимог, усвідомлення себе фахівцем [4].

Виявлення професійної мотивації дозволяє також знайти правильні шляхи її формування та зміцнення у процесі навчання у вищому навчальному закладі системи МВС (від чого залежить наступна професійна діяльність), а також під час адаптації випускника на робочому місці; удосконалювати сам процес навчання залежно від розуміння важливості того чи іншого предмета для наступної професійної діяльності.

Правосвідомість також є одним із факторів розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців, зазначає у своїх дослідженнях О. Цуркан. Особливості

правосвідомості працівників правоохоронної сфери визначаються станом правових знань, умінь і навиків, що визначають правовідносини, соціально-правові настановлення та орієнтації, відчуття й звички, правовий світогляд і правову культуру [12]. Значна кількість фахівців [11] підкреслює як негативні, так і позитивні особливості правосвідомості правоохоронців : 1) осуд посягань на охоронювані законом цінності і розуміння об'єктивної необхідності вести з ними боротьбу; 2) суворе і неухильне дотримання законності, недопустимість порушення правових норм і принципів; 3) більш високий рівень оцінки права і забезпечуваного ним правопорядку і законності, ніж в інших законослухняних громадян; 4) негативну реакцію на злочинність, неприйняття її, переконаність у необхідності активної боротьби з нею; 5) збіг їх оцінки добра і зла із загальнодержавними правовими цінностями; превалювання інтересів, що ведуть до мети відповідно до чинного законодавства; 6) більш високий рівень вимог до санкцій за правопорушення порівняно з іншими законослухняними громадянами: орієнтація на жорсткість покарання; 7) більш високу оцінку власної діяльності і діяльності свого відомства, ніж інших; 8) недооцінку процесуальних гарантій порівняно з іншими, у тому числі матеріальними; 9) наявність елементів правового нігілізму, що спричиняє обрання варіанта правомірної поведінки не за переконанням, а внаслідок страху покарання, побоювання настання небажаних наслідків та ін. [12]. Це підтверджує наявність змін особистості правоохоронця в ситуаціях деформацій, деструкцій, криз професійного становлення. Урахування особливостей правосвідомості особистості правоохоронців у процесі навчання у профільному ВНЗ може сприяти корегуванню розвитку професійної ідентичності та подоланню криз ідентичності засобами психолого-педагогічного впливу на особистість курсанта.

Розглядаючи проблему професійного навчання, необхідно підкреслити важливість пробудження у курсантів бажання та волі до самовизначення, до пошуку себе. Як вважають більшість науковців, саме технологія професійної підготовки може

забезпечити майбутньому правоохоронцеві можливість заглиблення у професійне середовище дільничного, слідчого, криміналіста, психологів для ювенальної превенції та ін., що активизуватиме механізми формування професійної ментальності особистості через ідентифікацію себе з певною професійною групою і дозволить майбутньому фахівцю співвіднести власні особистісні й професійні якості з особливостями та вимогами, які ставляться до обраної спеціалізації.

О. Кудерміна вважає, оцілюючи враховувати те, що на процес професійного становлення особистості та розвиток професійної ідентичності впливають як загальні соціальні відносини, в які вступає майбутній правоохоронець до навчання, під час навчання і після навчання; так і спеціальні, котрі мають місце у вищому навчальному закладі та поза ним, однак стосуються сфери професійної діяльності майбутнього правоохоронця. Причому вплив перших пов'язаний з процесами соціалізації, яка розглядається як засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження у соціальне середовище та систему соціальних стосунків. Вплив других безпосередньо пов'язаний з особливостями конкретного навчального закладу освіти.

Е. Шеховцова [14] доводить, що на діючих працівників-правоохоронців та майбутніх правоохоронців у процесі соціалізації впливають різні її механізми: інституційний механізм діє в процесі взаємодії людини з інститутами суспільства, з різними організаціями, як з тими, що створені спеціально для соціалізації, так і з тими, які реалізують соціалізуючі функції паралельно зі своїми основними (суспільні, клубні та інші структури, а також засоби масової інформації); стилізований механізм діє в межах субкультури. Під субкультурою у загальному вигляді розуміється комплекс цінностей, норм, морально-психологічних рис та поведінкових проявів, що є типовими для людей певного віку або професійно-культурного прошарку, який в цілому створює конкретний стиль життя тієї чи іншої вікової, професійної або соціальної групи; міжособистісний механізм функціонує в процесі взаємодії людини із значущими для неї особами завдяки емпатії та ідентифікації; рефлексивний механізм пов'язаний із внутрішнім діалогом, в якому людина розглядає, оцінює, приймає або

відкидає ті чи інші цінності, властиві різним інститутам суспільства, сім'ї, одноліткам, значущим особам. Соціалізація тісно пов'язана із формуванням професійної компетенції майбутніх правоохоронців.

Впливовим зовнішнім чинником формування та розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців є також і засоби масової інформації. Вони як соціальний інститут (друковані інформаційні джерела, радіо, кіно, телебачення) здійснюють вплив на розвиток професійної ідентичності не тільки за допомогою трансляції певної інформації, але й через подання певних зразків поведінки героїв книг, кінофільмів, телепередач [9].

Також необхідно підкреслити роль міжособистісної взаємодії у процесах формування та розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців. Результатом такої взаємодії є переймання суб'єктом позитивних чи негативних поглядів, аналіз поведінки та інтеріоризація знань інших людей, що впливає на усвідомлення себе та оточення у професійному середовищі. Розвиток професійної ідентичності не може здійснюватися за межами професійної групи. Через об'єднання себе з іншим індивідом або групою людина опановує певні соціальні статуси та ролі. Це проявляється у засвоєнні та прийнятті норм, цінностей, зразків поведінки певної групи як своїх власних, формуванні відповідних соціальних установок і ототожненні себе з певною групою як її частини. Саме у процесі професійної підготовки в студентський період відбувається посилення так званого «професійного» блоку спілкування, що забезпечується переходом від нестабільної, вузько локалізованої ідентичності до більш усвідомленої, стабільної, спрямованої на самореалізацію в широкому професійному співтоваристві ідентичності в поєднанні з більш високим рівнем усвідомлення своїх професійних якостей і можливостей.

Доцільно розглянути особливості навчання у профільному вищому навчальному закладі та вплив його специфіки на ідентифікаційні процеси. Такі специфічні особливості, на нашу думку, можна звести до наступних: особливості організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, у тому числі

специфіка навчальних предметів, проведення занять із застосуванням спеціальних засобів та зброї, значна кількість занять з фізичної та тактико-спеціальної підготовки; вплив керівного та викладацького складу, курсової ланки та викладачів-кураторів навчальних груп, особистий приклад; взаємодія навчального закладу з іншими закладами освіти; залучення практичних працівників правоохоронців для участі у навчально-виховному процесі; престижність, імідж вищого навчального закладу; проблеми в організації діяльності правоохоронної сфери, її реформування; ставлення населення до силових структур та поліції, довіра чи недовіра населення до них.

Значну роль у формуванні та розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців відіграють викладачі-куратори навчальних груп. Інститут кураторів являє собою управлінську ланку, яка взаємодіє з іншими у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні курсантської академічної групи, результатом діяльності якої є набуття молоді людиною соціального досвіду поведінки, формування у неї ціннісних орієнтацій, а також розвиток індивідуальних якостей особистості. Через виконання кураторами своїх основних функцій, а саме: аналітичної, організаторської, комунікативної та соціалізуючої здійснюється вплив на ідентифікаційні процеси особистості майбутнього правоохоронця.

Значущими для розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців є група організаційно-психолого-педагогічних чинників, як-от: рішення практично зорієнтованих завдань у процесі навчання, диференційовані завдання з урахуванням інтересів і можливостей курсантів, знайомство з представниками професії, організація науково-дослідної роботи курсантів, індивідуальна робота в процесі навчання, використання продуктивних технологій навчання.

Ураховуючи різноманітність професійних функцій правоохоронця, І Дружинін вважає, що важливою є також орієнтація на досягнення особистісного та професійного зростання, підґрунтя для розвитку яких має створити ВНЗ. Шляхом використання лише традиційних методів навчання нині це зробити практично неможливо. Таким чином, постає питання доцільності використання активних методів і

Питання психології

прийомів навчання та їх впливу на оптимізацію процесу підготовки майбутніх правоохоронців шляхом активізації самопізнання студентів, їх професійного самовизначення, усвідомлення реальності життєвих планів [5].

Висновок. Таким чином, механізм формування професійної ідентичності курсантів включає в себе : організацію самопізнання і самоусвідомлення себе в майбутній професійній діяльності в процесі навчання у ВНЗ; самостійне прийняття рішення щодо того, яким йому бути; визначення в процесі навчання життєвих і

професійних перспектив; створення умов для розкриття здібностей курсантів, розвитку потреб в оволодінні професійними знаннями, пошуку інформації, розв'язання професійно орієнтованих завдань. Отже, аналіз особливостей зазначених чинників та умов розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців дає підстави підкреслити особливу роль у цьому процесі чинників, пов'язаних з специфікою навчанням у вищому навчальному закладі правоохоронної системи України.

Список використаних джерел

1. Андрушко Я. С. Емпіричне вивчення взаємозв'язку психологічних механізмів захисту та професійної ідентичності майбутнього правоохоронця // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. 2015. № 2. С. 3–12.
2. Бандурка А. М. С. П. Бочарова, Е. В. Землянская Психология управления. – Харьков : Фортуна-пресс, 1998. – 464 с.
3. Барко В. І. Тренінгові технології у підготовці управлінців органів внутрішніх справ // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2000. № 3. С. 175–182.
4. Бобро Н. В. Професійна ідентифікація у структурі процесу професіоналізації правоохоронців [Електронний ресурс] - Право і Безпека. 2014. № 1 (52). <http://pb.univd.edu.ua/index.php?controller=service&action=download&download=17041>.
5. Дружиніна І. А. Психологічні чинники розвитку професійної ідентичності майбутніх практичних психологів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 .Київ, 2009.21 с.
6. Евтешина Н. В. Профессиональная идентичность психологов : учеб. пособие– Рязань : Рязан. гос. ун-т им. С. А. Есенина. 2012. 106 с.
7. Макаренко П. В. Професійна «Я-концепція» майбутніх фахівців правоохоронної діяльності : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 Харків, 2001. 19 с.
8. Макарова Е. П. Профессиональная идентичность правоохранителей на этапе профессиональной подготовки. PSIXOLOGIYA. 2015. Вып. 4 (20). С. 94–100.
9. Остапійовський О. І. Професійна ідентичність особистості: зміст та підходи вивчення . Проблеми сучасної психології. 2013. Вип. 19. С. 533–543.
10. Поваренков Ю. П. Психологическое содержание профессиональной идентичности Сибирский психологический журнал. 2006. № 24. С. 53–58.
11. Словник української мови : в 11 т. [Електронний ресурс]. 1970–1980. Т. 4. 1973. С. 11. <http://sum.in.ua/p/4/11/1>.
12. Чарнецькі К. Психологія професійного розвитку особистості: автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07Київ, 1999. 40 с.
13. Червякова О. В. Професійний відбір та професійна орієнтація кандидатів на навчання у закладах освіти МВС України [Електронний ресурс] Вісник Університету внутрішніх справ. 1999. Вип. 9. С. 38–42. <http://visnyk.univd.edu.ua/index.php?controller=service&action=download&download=26954>.
14. Шихирев П. Н. Современная социальная психология в Западной Европе: проблемы методологии и теории . М. : Наука, 1985. 176 с.

References

1. Andrushko Ja. S. Empirichne vivchennja vzaemozv'jazku psihologichnih mehanizmiv zahistu ta profesijnoi identichnosti majbutn'ogo pravoohorontsja // Naukovij visnik L'vivs'kogo derzhavnogo universitetu vnutrishnih sprav. Serija psihologichna. 2015. № 2. S. 3–12.
2. Bandurka A. M. S. P. Bocharova, E. V. Zemljanskaja Psihologija upravljenja. – Har'kov : Fortuna-press, 1998. – 464 s.
3. Barko V. I. Treningovi tehnologii u pidgotovtsi upravlintsiv organiv vnutrishnih sprav // Naukovij visnik Natsional'noi akademii vnutrishnih sprav Ukraïni. – 2000. № 3. S. 175–182.
4. Bobro N. V. Profesijna identifikatsija u strukturi protsesu profesionalizatsii pravoohorontsiv [Elektronnij resurs] - Pravo i Bezpeka. 2014. № 1 (52). <http://pb.univd.edu.ua/index.php?controller=service&action=download&download=17041>.
5. Druzhinina I. A. Psihologichni chinniki rozvitku profesijnoi identichnosti majbutnih praktichnih psihologiv : avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.07 .Kiiv. 2009.21 s.

6. Evteshina N. V. Professional'naja identichnost' psihologov : ucheb. posobie– Rjazan' : Rjazan. gos. un-t im. S. A. Esenina. 2012. 106 s.
7. Makarenko P. V. Profesijna «Ja-kontseptsija» majbutnih fahivtsiv pravoohoronnoï dijajl'nosti : avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.01 Harkiv, 2001. 19 s.
8. Makarova E. P. Professional'naja identichnost' pravoohranitelej na `etape professional'noj podgotovki. PSIXOLOGIYA. 2015. Vyp. 4 (20). S. 94–100.
9. Ostapjovs'kij O. I. Profesijna identichnist' osobistosti: zmist ta pidhodi vivchennja . Problemi suchasnoï psihologii. 2013. Vip. 19. S. 533–543.
10. Povarenkov Ju. P. Psihologicheskoe sodержanie professional'noj identichnosti Sibirskij psihologicheskij zhurnal. 2006. № 24. S. 53–58.
11. Slovník ukraïns'koï movi : v 11 t. [Elektronnij resurs]. 1970–1980. T. 4. 1973. S. 11. <http://sum.in.ua/p/4/11/1>.
12. Charnetski K. Psihologija profesijnogo rozvitku osobistosti: avtoref. dis. ... d-ra psihol. nauk : 19.00.07Kiiv, 1999. 40 s.
13. Chervjakova O. V. Profesijnij vidbir ta profesijna orientatsija kandidativ na navchannja u zakladah osvjatai MVS Ukraïni [Elektronnij resurs] Visnik Universitetu vnutrishnih sprav. 1999. Vip. 9. S. 38–42. <http://visnyk.univd.edu.ua/index.php?controller=service&action=download&download=26954>.
14. Shihirev P. N. Sovremennaja sotsial'naja psihologija v Zapadnoj Evrope: problemy metodologii i teorii . M. : Nauka, 1985. 176 s.

SUMMARY

Makarova O., candidate of psychological sciences
ORCID 0000-0002-5480-5942

CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF THE PROFESSIONAL IDENTITY OF FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS DURING THEIR TRAINING AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS WITH SPECIFIC LEARNING CONDITIONS

Introduction: *the development of the professional identity of law enforcement officers at the stage of professional training has been considered. A number of factors of subjective nature, psychological and pedagogical conditions, which are based on understanding of the structure, functions, mechanisms and regularities of the development of a person's identity have been highlighted. The author has studied the factors related to the specifics of studying at higher educational institutions with specific learning conditions that are of particular importance in the process of developing the professional identity of future law enforcement officers.*

Contemporary changes in the social environment need to have increased requirements for a modern specialist, where the professional identity of an individual is one of the main preconditions for the adaptation at the stage of professional formation. The formed professional identity is a significant factor.

The urgency of the problem of the professional identity is also due to the fact that the country strives for reliable, well-trained and motivated law enforcement officers in the conditions of a protracted economic, political crisis and active social changes that led to a certain weakening of the socio-psychological mechanisms of society's regulation, for the stabilization of the situation in the country.

The purpose is to study and analyze the factors and conditions for the development of the professional identity of future law enforcement officers who are trained at higher educational institutions with specific learning conditions.

Methods. *Theoretical analysis of scientific literature.*

Results. *Analysis of recent research reveals the peculiarities of criteria for professional psychological selection for studying at higher educational institutions with specific learning conditions, self-actualization at different stages of professional formation, motivational basis for the professional development of law enforcement officers.*

Originality. *There is nowadays the need of a thorough study of the peculiarities of the professional formation of law enforcement officers at the stage of professional training in order to develop psychological methods for training future law enforcement officers that they perform their professional duties as law enforcement officers.*

Conclusions. *The mechanism of formation of the professional identity of cadets includes: the organization of self-comprehension and self-awareness within future professional activities in the process of studying at higher educational institutions; independent decision-making on solving professional tasks; determining life and professional perspectives in the process of training; creation of the conditions for the disclosure of cadets' abilities, development of the needs for mastering professional knowledge, information seeking, and the solution of professionally oriented tasks. Consequently, the analysis of the peculiarities of these factors and the conditions for the development of the professional identity of future law enforcement officers provides grounds to emphasize the special role of the factors in this process related to the specificity of studying at higher educational institutions with specific learning conditions.*

Key words: *professional identity, law enforcement officers, professional self-determination, activity, formation and development of the professional identity.*